

7

Herijking Grondwetsherzieningsprocedure

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Verandering in de Grondwet van de bepaling inzake veranderingen in de Grondwet (herijking Grondwetsherzieningsprocedure) (35789).**

De voorzitter:

We gaan gelijk door met het volgende wetsvoorstel: Verandering in de Grondwet van de bepaling inzake veranderingen in de Grondwet (herijking Grondwetsherzieningsprocedure) (35789).

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter:

Er zijn een aantal sprekers. Ik geef als eerste het woord aan mevrouw Leijten van de SP. Gaat uw gang.

Mevrouw Leijten (SP):

Voorzitter. De SP juicht dit wetsvoorstel toe. Dat hebben wij in de eerste lezing ook gedaan. We hebben erop aangedrongen dat het goed in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer staat. Wat was het geval? Er was een initiatiefwetsvoorstel voor een referendum. De leden die dat hadden ingediend, wilden dat niet opnieuw herindienen na de eerste lezing na de verkiezingen. Toen heeft Ronald van Raak dat gedaan. Het was echt een gênante vertoning, want je moet een wetsvoorstel dat in eerste lezing is aangenomen, in tweede lezing voorleggen om die tweederdemeerderheid te behalen. Dat is toen opgepakt door een ander lid. Nu is er een procedure voor en nu staat er in de Grondwet dat je dat dus snel moet gaan doen.

De Grondwet veranderen is geen sinecure. Dat kan ook niet snel, en dat is terecht. Tegelijkertijd moet je het ook niet jarenlang laten liggen. Daarom verheugt het de SP zeer dat wij op korte termijn gaan spreken over een andere grondwetswijziging, die in eerste lezing door de Tweede en Eerste Kamer is gegaan, te weten het recht op het bindend correctief referendum, iets wat de staatscommissie-Remkes heeft omarmd, omdat zij zeggen: dat geeft een stem aan mensen die zich niet gerepresenteerd zien bij de verkiezingen, omdat zij bijvoorbeeld nooit de representatie in de regering krijgen, of omdat ze hun stem niet gehoord voelen in Den Haag. Wij hopen, door dat wetsvoorstel hier binnen één à twee weken te behandelen, ons steentje bij te dragen aan de hele discussie die we in deze Kamer hebben over wat we nou kunnen doen met afgehaakt gemaakte Nederlandse stemmers. Dan reken ik natuurlijk op de warme steun van een meerderheid van meer dan twee derde om dit te regelen.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Sneller van D66.

De heer Sneller (D66):

Hoop doet leven, collega Leijten.

Voorzitter. Over dit voorstel, dat duidelijkheid verschaft over de herzieningsprocedure, kan ik relatief kort zijn. Ook mijn fractie steunt het voorstel om te zorgen dat die herzieningsprocedure spoedig wordt doorlopen en dat er niet meer doelloos of strategisch gewacht kan worden tussen twee lezingen in, maar de nieuwe Tweede Kamer die meteen voortvarend op kan pakken. Het is ook goed dat we nu in het Reglement van Orde zowel voor initiatiefwetsvoorstellen als voor niet-initiatiefwetsvoorstellen een vangnet hebben opgenomen.

Voorzitter. Toch heb ik nog één vraag. In de nota naar aanleiding van het verslag schrijft de regering dat zij ervan overtuigd is dat indien een voorstel in tweede lezing direct op de dag van eerste samenkomst in behandeling wordt genomen en zowel de regering als de Tweede Kamer die behandeling voortvarend ter hand neemt, een tijdige, gedegen wetsbehandeling in alle gevallen mogelijk is, ook als de Tweede Kamer onverhoopt tussentijds wordt ontbonden. We hebben het hier ook in eerste lezing over gehad en ik wil graag geloven dat dat waar is. Toch zit deze Kamer er morgen weer een jaar en zijn er kabinetten gevallen voordat er een jaar om was. We hebben natuurlijk ook een aantal keer, vanuit de commissie voor Binnenlandse Zaken of vanaf deze plek, gevraagd om dat snel te behandelen. De vraag of dit nou de "bekwame spoed" uit het Reglement van Orde is, moeten wij als Kamer beantwoorden, maar ik hoor ook graag van de minister hoe zij hier nou naar kijkt. Wat is dan die garantie en welke mogelijkheid ziet ze om deze vertraging nog verder te beperken? De beantwoording, ook aan kabinetszijde, liet in sommige fases namelijk even op zich wachten, terwijl we dit als Kamer wel zijn blijven behandelen ondanks de demissionaire status van het kabinet.

Of zegt de minister: eigenlijk is het ook reden om gewoon die hele grondwetsherzieningsprocedure nog een keertje tegen het licht te houden? Het idee dat de kiezer zich bij een Tweede Kamerverkiezing uitsprekt over de grondwetsherzieningen die aanhangig zijn of in eerste lezing zijn aangenomen door de vorige Tweede Kamer, is namelijk natuurlijk gewoon een beetje een fictie. We hadden het daar vanochtend al even over. Ook in ons eigen verkiezingsprogramma kon ik ze niet alle dertien vinden. Dat is natuurlijk ook iets wat een beetje achterhaald is, voor zover het ooit echt heeft bestaan. Ik ben dus benieuwd hoe de minister daarnaar kijkt.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn van de kant van de Kamer. Ik kijk even naar de minister om te zien of zij direct kan antwoorden. Dat is het geval. Dan geef ik het woord aan de minister.

Minister Bruins Slot:

Voorzitter, dank u wel. Mevrouw Leijten gaf heel correct weer hoe deze bepaling tot stand is gekomen. De afgelopen

jaren zijn er een aantal vragen gerezen over de toepassing van de huidige procedure om de Grondwet te wijzigen, onder meer de vraag welke Tweede Kamer de tweede lezing van een grondwetsvoorstel kan en moet behandelen. Er is veel van gedachten gewisseld tussen de Kamer en de regering. Ook de Raad van State heeft de nodige adviezen uitgebracht. De wijziging van het Reglement van Orde van deze Kamer heeft ook meer duidelijkheid gegeven. Dit grondwetsvoorstel is er om er echt voor te zorgen dat er in de afronding aan alle kanten duidelijkheid is over wanneer het voorstel moet worden behandeld. Het is prettig om te horen dat we hiermee een goede vervolgstap hebben gegeven aan een zorgvuldige behandeling van een grondwetsvoorstel.

Is de duur van de zittingsperiode van de Kamer voldoende om de tweede lezing zorgvuldig te doen? Ik ben het eens met de heer Sneller dat het ook van een kabinet vraagt dat het snel reageert als er een nota naar aanleiding van het verslag moet komen. Dat maakt voor een groot deel of men wel of niet een bepaalde termijn haalt. Misschien is het ook goed om te zeggen dat het na de start van een nieuwe zittingsperiode in Nederland gebruikelijk is om eerst kabinets-onderhandelingen te voeren. Die kunnen snel gaan, maar duren meestal wat langer. Dat is een fase waarin je er als Kamer voor kunt kiezen om een grondwetsvoorstel toch te behandelen. Als het politiek omstreken is, kunnen er redenen zijn om het niet te doen, maar die fase is er dus wel. Als je dan toch een kabinet hebt dat snel valt ... Dat is niet ondenkbaar. In 2002 ging het volgens mij om een periode van drie maanden voordat het kabinet viel. Dan zie je dat er vaak drie maanden nodig zijn voordat nieuwe verkiezingen worden uitgeschreven. De minimale periode die je hebt, is ongeveer acht maanden, denk ik: twee of drie maanden voordat er een nieuw kabinet zit, drie maanden voordat een kabinet weer sneuvelt en drie maanden voordat je nieuwe verkiezingen uitschrijft. Het vraagt een Kamer die echt bereidwillig is om een voorstel te behandelen en een kabinet dat ervoor zorgt dat het ook snel antwoordt. Zonder die twee kunnen we het namelijk niet. Ik heb er dus wel vertrouwen in dat we dat met elkaar kunnen realiseren.

De heer **Sneller** (D66):

Ik hou deze minister eraan dat de volgende kabinetsformatie twee maanden duurt.

Minister **Bruins Slot**:

Ik wil de lat gewoon hoog leggen.

Mevrouw **Leijten** (SP):

Bij de echt minimale termijn worden er de dag na de verkiezingen nieuwe verkiezingen uitgeschreven. Dan heb je dus altijd drie maanden de tijd om dat te behandelen. Dan zou het natuurlijk wel echt heel diep tragisch zijn als een Tweede Kamer wel gas wil geven, maar een regering, ook al is die demissionair, dan niet levert. Die situatie is natuurlijk hooguit theoretisch, maar je moet die wel doordenken. Welke stok heeft deze medewetgever dan achter de hand om te zorgen dat de regering wel antwoordt in de fase van dat schriftelijk vooroverleg, voordat we hier het plenaire debat hebben?

Minister **Bruins Slot**:

De Kamer heeft natuurlijk altijd verschillende mogelijkheden om een minister naar de Kamer te roepen en ook tot spoed te manen, of dat nou via een debat is, een interpellatiedebat of andere mogelijkheden. De Kamer kan een minister gewoon op het matje roepen om z'n werk te gaan doen.

De **voorzitter**:

Dan wil ik de minister bedanken. Ik kijk even of er nog behoefte is aan een tweede termijn. Dat is niet het geval.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:

Ook over dit voorstel gaan we volgende week dinsdag stemmen. Dan gaan we van start met het volgende voorstel.